

УДК 616.1/9:378.147.001.76:614.253.4-054.6

DOI 10.11603/me.2414-5998.2017.2.7835

Т. О. Перцева, Л. Ю. Науменко, Р. В. Разумний

*ДЗ “Дніпропетровська медична академія МОЗ України”, м. Дніпро***ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН
В АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ**

Т. О. Pertseva, L. Yu. Naumenko, R. V. Razumnyi

*SE “Dnipropetrovsk Medical Academy of Health Ministry of Ukraine”, Dnipro***THE WAYS TO IMPROVE TEACHING OF CLINICAL DISCIPLINES FOR
ENGLISH-SPEAKING STUDENTS**

Мета роботи – вивчення ефективності поєднання класичної організації системи навчально-методичного процесу у студентів-іноземців з англійською формою навчання та інноваційних технологій, що наразі динамічно розвиваються в умовах сучасності, при викладанні клінічних дисциплін.

Основна частина. Досліджено контингент англійськомовних іноземних студентів, показники їх успішності з клінічних дисциплін, рівень засвоєння практичних навичок, набуття діагностичних, терапевтичних та хірургічних вмінь. Вивчали результати впровадження в навчальний процес сучасних симуляційних, комп'ютерних та інтерактивних технологій для опанування практичних навичок та вмінь при викладанні клінічних дисциплін у студентів-іноземців з англійською формою навчання.

Результати дослідження свідчать, що для підвищення якості підготовки англійськомовних іноземних студентів доцільно підвищити вимоги щодо англійськомовного контингенту студентів. При вступі на англійськомовну форму навчання слід надавати перевагу іноземним громадянам, які є носіями англійської мови, для вступників збільшити критерії щодо рівня знань у документах про попередню освіту та безпосередньо з профільних конкурсних предметів на вступних іспитах. Для підвищення якості практично-орієнтованого навчання та опанування практичних навичок роботи безпосередньо з пацієнтом у студентів-іноземців з англійською формою навчання ми намагаємось привчити студента до збору скарг та хоча б основних елементів анамнезу українською чи російською мовою ще з середніх курсів, щоб на старших він міг працювати більш самостійно.

Результати впровадження новітніх симуляційних, комп'ютерних та інтерактивних технологій у навчальний процес в англійськомовних іноземних студентів наочно демонструють покращення показників успішності таких груп, збільшення швидкості виконання студентами діагностичних маніпуляцій та практичних навичок, підвищення самооцінки і впевненості у собі при відтворенні цих навичок безпосередньо біля ліжка хворого. При цьому результати виявляються краще як відразу після заняття, так і при віддаленому контролі якості навичок.

Висновок. Ефективне поєднання класичної організації системи навчально-методичного процесу у студентів-іноземців з англійською формою навчання та інноваційних технологій дозволяє досягти кінцевих цілей, визначених в освітньо-професійних програмах підготовки спеціалістів.

Ключові слова: медична освіта; іноземні англійськомовні студенти; інноваційні технології навчання.

The aim of the study – to investigate the efficiency of combining the classical educational and methodical process of foreign students with English language learning and innovative technologies that are currently growing in terms of modernity in teaching of clinical disciplines.

The main body. The contingent of foreign English-speaking students, their success rate in clinical subjects, the level of practical skills, the acquisition of diagnostic, therapeutic and surgical skills are investigated. The results of development in educational process of modern simulation, computer and interactive technologies for mastering practical skills in clinical discipline teaching with English language education have been studied.

The results of the study indicate that to improve the training quality of foreign English-speaking students, it would be advisable to raise the standards for students from English-speaking contingent. When the student wants to enter on English form of education the foreign students who are native English speakers should be preferred; for applicants the criteria level to their knowledge we have to increase, the documents of previous education and the subjects for entrance exams. To improve the quality of practically-based education and mastering the practical skills with the patient our foreign students with English education try to collect complaints and even the basic elements of history on Ukrainian or Russian language and this happens from the middle till the senior courses, it would be very useful for independent work.

The results of modern simulation, and interactive computer technologies in educational process of foreign English-speaking students demonstrate the achievement of performance in these groups, increasing the speed of diagnostic manipulations and students' practical skills, the increasing of self-esteem and self-confidence in showing these skills directly at the bedside of the patient. However, the results are better just after the classes, and at a remote quality control of skills.

© Т. О. Перцева, Л. Ю. Науменко, Р. В. Разумний

Conclusion. The effective combination of classical educational and methodical process of foreign English language speaking students and innovative technologies help to achieve the ultimate aims, which were defined in educational programs for professionals.

Key words: medical education; foreign English-speaking students; innovative teaching technologies.

Вступ. У загальному поступі нашої країни, як і будь-якої країни світу, галузь освіти – це питання державної ваги [1]. Сучасна освітня політика має реалізовуватись у контексті потреб модернізації країни згідно зі Стратегією сталого розвитку “Україна – 2020” [4]. Одним із напрямків реалізації цієї стратегії розвитку української освіти, в умовах європеїзації та глобальної інтеграції, є підготовка іноземних громадян [2], що опановують вищу медичну освіту англійською мовою. Створюючи привабливим навчання в Україні для молоді з країн Європи, Африки, Азії, Латинської Америки та Близького Сходу, викладання навчальних предметів для іноземних студентів англійською мовою, водночас, відкриває нові економічні резерви для медичних вищих навчальних закладів, збільшує їх конкурентоспроможність на міжнародному ринку вищої освіти, сприяє підвищенню іміджу української держави на міжнародному освітньому просторі. Безумовно, для реалізації завдань, що стоять перед сучасною вищою медичною освітою в Україні, вищим навчальним медичним закладам потрібно проводити безперервний пошук та впровадження в навчальний процес найбільш передових сучасних технологій та світового освітнього досвіду.

Мета роботи – вивчення ефективності поєднання класичної організації системи навчально-методичного процесу у студентів-іноземців з англомовною формою навчання та інноваційних технологій, що наразі динамічно розвиваються в умовах сучасності, при викладанні клінічних дисциплін.

Основна частина. Досліджено контингент англомовних іноземних студентів, показники їх успішності з клінічних дисциплін, рівень засвоєння практичних навичок, набуття діагностичних, терапевтичних та хірургічних вмій. Вивчали результати впровадження в навчальний процес сучасних симуляційних, комп’ютерних та інтерактивних технологій для опанування практичних навичок та вмій при викладанні клінічних дисциплін у студентів-іноземців з англомовною формою навчання.

ДЗ “Дніпропетровська медична академія МОЗ України”, який відсвяткував свій 100-річний ювілей у 2016 році, має найвищий рівень акредитації вузу, набутий успішний багаторічний досвід підготовки

іноземних студентів, в достатній кількості досвідчений професорсько-викладацький склад, потужну матеріально-технічну базу, що дає можливість забезпечити всі професійні потреби для підготовки лікарів згідно з потребами сучасного суспільства. З 1990 року в академії було підготовлено понад тисячу лікарів для 52 країн світу, які працюють у провідних клініках і лабораторіях світу та своїх держав.

Звісно, академія не зупиняється на досягнутому. Як результат маркетингової роботи, що проводиться, щорічно збільшується набір студентів громадян іноземних країн. Так, у 2013–2014 навчальному році контингент іноземних студентів складав 1558 осіб з 48 країн світу, у 2015–2016 – уже понад 1700 іноземців з 52 країн світу. Слід відмітити, що останнім часом значно зросла також кількість студентів-іноземців з англомовною формою навчання: якщо у 2013–2014 навчальному році англомовних іноземних студентів було 250 осіб, то у 2016–2017 – уже понад 700 осіб.

Збільшення кількості іноземців з англомовною формою навчання потребувало реформування організації вступної кампанії та навчального процесу іноземних студентів. З метою підвищення якості підготовки англомовних іноземних громадян в академії з 2014 року відбулися зміни контингенту англомовних студентів, які прийшли на 1 курс навчання. Вимоги до абітурієнтів – громадян іноземних країн, які обирають навчання англійською мовою, підвищилися: перевага надається іноземним громадянам, які є носіями англійської мови, для вступників збільшені критерії щодо рівня знань у документах про попередню освіту та безпосередньо з профільних конкурсних предметів на вступних іспитах, пропонується підготовче відділення академії для абітурієнтів, які не отримали необхідні бали з профільних конкурсних предметів на вступних іспитах.

Навчання студентів англійською мовою стимулює викладачів удосконалювати не лише свою професійну майстерність, але й володіння іноземною мовою (з носіями мови). З цього приводу в академії проводиться атестація викладачів та їх розподіл на групи з високим рівнем підготовки, достатнім та середнім рівнями володіння англійською мовою. Передбачено також проведення курсів занять з англійської мови для підвищення кваліфікації викладачів.

Проте підвищення вимог до рівня знань іноземних абітурієнтів з предметів шкільної програми, гарне знання англійської мови, з одного боку, та досвідчений професорсько-викладацький склад, потужна матеріально-технічна база академії не вирішують одразу всі проблеми щодо якості підготовки іноземних студентів, особливо на старших курсах, при викладанні клінічних дисциплін [3].

Викладання медичних дисциплін на клінічних кафедрах передбачає не тільки ґрунтовну теоретичну підготовку майбутніх лікарів, але й опанування практичних навичок роботи з пацієнтом. Студент повинен вміти збирати скарги, анамнез захворювання та життя, проводити фізикальне обстеження, призначати необхідні лабораторні й інструментальні дослідження та трактувати їх результати, встановлювати попередній клінічний діагноз, проводити диференціальний діагноз, визначати алгоритм лікувальних заходів і принципи первинної та вторинної профілактики, а також діагностувати невідкладні стани та надавати при них екстрену медичну допомогу.

В Україні, на відміну від багатьох інших країн, студент має можливість аналізувати клінічну картину захворювання безпосередньо біля ліжка хворого, що є надзвичайно важливим фактором у підготовці лікаря. Проте застосування традиційних методів засвоєння практичних навичок роботи з пацієнтом та медичною документацією в іноземних громадян з англійською мовою викладання має певні труднощі. Для студента, який володіє лише англійською мовою, таке заняття значною мірою втрачає сенс, оскільки основні знання та практичні навички, що потрібно опанувати, виявляються малодоступними для студента через мовний бар'єр.

Дискутабельним залишається питання того, яким чином забезпечити спілкування англомовного студента з пацієнтами в процесі практично-орієнтованого навчання. Чи зобов'язаний англомовний студент володіти в достатній мірі українською або російською мовами, щоб самостійно спілкуватися й читати дані додаткових досліджень; чи все ж таки задачею викладача є забезпечити повний англомовний супровід цього процесу.

На нашу думку, вирішення цього завдання навряд чи можливо лише шляхом передачі знань у готовому вигляді від викладача до студента, а використання перекладача, яким виступає, як правило, викладач, обмежує самостійну роботу студентів, та приводить до менш активної роботи студента біля ліжка

хворого, що може негативно впливати на засвоєння клінічних дисциплін.

З метою подолання перелічених труднощів ми намагалися поєднати класичну організацію системи навчально-методичного процесу у студентів-іноземців з англомовною формою навчання та інноваційні технології, що наразі динамічно розвиваються в умовах сучасності. Впровадження сучасних технологій засвоєння і контролю знань ґрунтується на застосуванні симуляційних, комп'ютерних та інтерактивних технологій у процесі засвоєння знань, практичних навичок, набуття діагностичних, терапевтичних та хірургічних вмінь майбутніми лікарями.

Принципово новим кроком для академії стало створення у 2013 році нового навчального підрозділу – центру практичної підготовки студентів та інтернів. Сьогодні це сучасний, потужний центр, який займає площу понад 1200 м², охоплює 22 кафедри академії та забезпечує 495 навчальних місць, оснащений 400 високотехнологічними медичними муляжами, фантомами, тренажерами з можливостями застосування симуляційних, комп'ютерних та інтерактивних технологій для відпрацювання й оволодіння основними практичними маніпуляціями та навичками. Сучасні медичні муляжі, фантоми та тренажери дозволяють моделювати не тільки прості мануальні дії, але і демонструють прояви патологічних станів, які потребують додаткових дій, моделюють зміни стану пацієнта після проведення лікувальних заходів, що дозволяє майбутньому лікарю вчасно встановити діагноз та розпочати лікування пацієнта. У центрі практичної підготовки академії відпрацьовуються практичні навички з внутрішньої медицини, хірургії, акушерства та гінекології, педіатрії, неврології, офтальмології, отоларингології, стоматології та медицини невідкладних станів. Передбачено, що у цьому центрі студенти послідовно та безперервно вивчають і відпрацьовують основні практичні маніпуляції та навички відповідно до року навчання в академії. Для тих студентів, які виявляють зацікавленість предметом і бажають більш глибоко вивчити певні питання, центр може організувати додаткові, консультативні та індивідуальні заняття з відпрацювання практичних навичок.

Навчання у цьому центрі дозволяє студентам не лише багаторазово відпрацьовувати необхідні діагностичні маніпуляції та практичні навички, домагаючись їх бездоганного технічного виконання, але й сприяє підвищенню пізнавального інтересу, творчої активності майбутніх лікарів, відкриває

нові можливості для самонавчання, розширення світогляду, збагачує студентів і викладачів знаннями в опануванні нових методів діагностики та лікування. Ефективність впровадження новітніх симуляційних, комп'ютерних та інтерактивних технологій у навчальному процесі у студентів-іноземців з англомовною формою навчання наочно демонструють показники успішності таких груп, швидкість виконання студентами діагностичних маніпуляцій та практичних навичок, самооцінка і впевненість у собі при відтворенні цих навичок безпосередньо біля ліжка хворого. При цьому результати виявляються краще як відразу після заняття, так і при віддаленому контролі якості навичок.

Для підвищення якості практично-орієнтованого навчання та опанування практичних навичок роботи безпосередньо з пацієнтом у студентів-іноземців з англомовною формою навчання ми у своїй практиці використовуємо деякі компромісні варіанти. Зокрема, намагаємось привчити студента до збору скарг та хоча б основних елементів анамнезу російською чи українською мовою ще з середніх курсів, щоб на старших він міг працювати більш самостійно. Для цього іноземним громадянам пропонується вивчення української (російської) мови на підготовчому факультеті з подальшою можливістю навчання англійською мовою. Крім того, під час проведення занять на клінічних кафедрах доцільно користуватися невеликим лексичним запасом широковживаних українсько- чи російськомовних слів, проте достатнім для повноцінного спілкування іноземних студентів з хворим щодо скарг, анамнезу захворювання та життя, проведення фізикального обстеження пацієнта.

Вважаємо, що в іноземних громадян потрібно та важливо сформувати стійке усвідомлення, що

знання мови країни перебування не тільки значно допоможе їм найшвидше адаптуватися в суспільстві (побут, магазини, сфера послуг тощо), але й в подальшому навчанні забезпечить опанування практичних навичок роботи безпосередньо і з пацієнтом.

Висновки. Для реалізації завдань, що стоять перед сучасною вищою медичною освітою в Україні, вищим навчальним медичним закладам потрібно проводити безперервний пошук та впровадження в навчальний процес найбільш передових сучасних технологій та світового освітянського досвіду. Поєднання класичної організації системи навчально-методичного процесу у студентів-іноземців з англомовною формою навчання із застосуванням симуляційних, комп'ютерних та інтерактивних технологій у процесі засвоєння знань, практичних навичок, набутті діагностичних, терапевтичних та хірургічних вмінь дозволяє досягти кінцевих цілей, визначених в освітньо-професійних програмах підготовки спеціалістів. Безумовно, що впровадження в педагогічну практику інноваційних методів навчання не є справою одного дня. Проте ефективність застосовуваних методик викладання буде сприяти як збільшенню конкурентоспроможності наших випускників у міжнародному медичному середовищі, так і підвищенню іміджу Української держави на міжнародному освітньому просторі.

Наш досвід підготовки іноземних громадян створює підстави для розгляду англомовної форми підготовки як самостійного освітнього процесу з повноцінним методичним забезпеченням, де вагомою частиною має стати засвоєння державної мови в обсязі, необхідному для вивчення клінічних дисциплін та вільного спілкування з хворим.

Список літератури

1. Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 р. № 1556-VII. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – К. : Педагогічна думка, 2016. – 448 с.
3. Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах Міністерства охорони здоров'я України в умовах впровадження Закону України "Про

вищу освіту" (за підсумками моніторингу в 2016 р.) / Ю. С. П'ятницький, І. В. Мельник, М. О. Поліщук, Ю. І. Фисун // Актуальні питання якості медичної освіти : матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю // Медична освіта. – 2016. – № 2. – С. 29–35.

4. Про Стратегію сталого розвитку "Україна – 2020" : Указ Президента України від 12 січ. 2015 року № 5/2015. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

References

1. Zakon Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" [The Higher Education Act of Ukraine]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].
2. Kremen, V.H. (Eds.). (2016). *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini [National report on the status and prospects of education in Ukraine]*. Kyiv: Pedohohichna dumka [in Ukrainian].
3. Piatnytskyi, Yu.S., Melnyk, I.V., Polishchuk, M.O., & Fysun, Yu.I. (2016). Orhanizatsiya navchalnoho protsesu u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy v umovah vprovazhennia Zakonu Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" (za pidsumkamy monitorynhu 2016 r.) [Organization of educational process in higher educational institutions of the Ministry of Healthcare of Ukraine in the context of Higher Education Act of Ukraine implementation (according to the results of monitoring in 2016)]. Materials from CIQME '16: XIII Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia z mizhnarodnoiu uchastiu "Aktualni pytannia yakosti medychnoi osvity" – XIII All-Ukrainian scientific conference with international participation "Current issues of quality of medical education". *Medychna osvita – Medical education*, 2, 29-35 [in Ukrainian].
4. Ukaz Prezydenta Ukrainy Pro stratehiiu staloho rozvytku «Ukraina – 2020», 12 sich. 2015 roku №5/2015 [Decree of the President of Ukraine About Strategy of permanent development "Ukraine – 2020", Jan 12, 2015, №5/2015]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

Отримано 17.03.17

Електронна адреса для листування: pulmon2015@gmail.com